

opn IX 199
48

poprzedni nr M-1005/1743

IX 103
46

plan Chrzemowski

Pom. ODR
Bydgoszcz

++

Rubaczewski Czesław
r. Rubaszewski

ps. „Rubo”, krypt. „III/3/69”

M-1005/1743 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI

Rubaczewski v. Rubaszewski
Czesław J: 1-1005/1743 Pom.
Pom. ODR - Bydgoszcz

- I./1. Relacja k. 5 s. 1-5
- I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora k. 12 s. 1-21
- I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —
- II. Materiały uzupełniające relację k. 3 s. 1-3
- III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —
- III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —
- III./5. Inne ... —
- IV. Korespondencja
- .....
- .....
- .....
- V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 10
- VI. Fotografie *daty i ikonografii*

I/1. Delaja

1. Delaja B. Chranowskięp
(biogram) o Crestawie Dubacsewskim,
mpis, kserokop. k. 5 s 1-5

łalności niemieckich władz okupacyjnych na podległym sobie terenie. Starał się też rozpracowywać agenturę gestapo. Meldunki składał na ręce K.Kolańczyka względnie Albina Wypijewskiego /sporządził m.in. obszerny meldunek dotyczący Obwodu Bydgoskiego/. Z ramienia ODR jeździł do Torunia, gdzie prowadził rozmowy z Komendantem PAP - Edwardem Słowikowskim /"Biały Grot"/. Przypuszczalnie odbywał też podróże do Warszawy i spotykał się tam z Okręgowym /Pomorskim/ Delegatem Rządu RP na Kraj - Antonim Antczakiem /"Dyrektor", "Adamski"/ lub z zastępcą Naczelnika Wydziału Bezpieczeństwa /NN/.

Utrzymywał również kontakt z szefem łączności Inspektoratu Bydgoskiego i Okręgu Pomorskiego AK - Leszkiem Białym /"Jakub", "Radius"/.

W końcu 1944 r. objął stanowisko zastępcy Naczelnika Wydziału Bezpieczeństwa d/s Wywiadu Politycznego /dotychczas funkcję tę pełnił K.Kolańczyk, który został wywieziony do Niemiec/. Posługiwał się wówczas kryptonimem "II/WP".

Po zlikwidowaniu okupacji niemieckiej w Bydgoszczy nie ujawnił się i wraz z innymi działaczami Wydziału Bezpieczeństwa ODR, kontynuował pracę niepodległościową. W lutym 1945 r. wziął udział w zebraniu u B.Lipskiego na terenie Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Starał się przenikać do szeregów MO i utrzymywać w tym celu kontakty z komendantami poszczególnych komisariatów i posterunków, a także zbierać informacje o nastrojach ludności cywilnej, stosunku władz radzieckich do Polaków itp. Dzięki B.Lipskiemu uzyskał pracę w Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych w Bydgoszczy. W marcu 1945 r. przy pomocy Aleksandra Schulza /"Michał", "Maciej"/ ostatniego Komendanta Podokręgu Północno-Zachodniego Okręgu Pomorskiego AK, nawiązał kontakt z Komendantem Okręgu Pomorskiego - ppłk Janem Pałubickim /"Janusz", "Piorun", "Grom"/, który nakazał mu kontynuację pracy wywiadowczej. Wskutek aresztowania R. nie doszło do ponownego spotkania z ppłk J.Pałubickim.

Aresztowany 7 V 1945 r. przez Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Bydgoszczy wraz z innymi pracownikami Wydziału Bez-

Jagiellońskich i przy ul. Poniatowskiego. W końcu maja 1945 r. przewieziony do więzienia mokotowskiego w Warszawie. Podczas toczącego się śledztwa był torturowany. Wyrokiem Wojskowego Sądu Okręgu Warszawskiego /na mocy art. 1 Dekretu o Ochronie Państwa z dnia 30 X 1944 r./Dz. Ustaw Nr 10, poz. 5/ bez oskarżyciela i obro-
ny/ na niejawniej rozprawie w więzieniu mokotowskim, został skaza-
ny wraz z Janem Olejniczakiem /referentem do specjalnych poruczeń w Wydziale Bezpieczeństwa ODR/ na 10 lat więzienia oraz na utratę praw honorowych i publicznych w okresie 5 lat /art. 12 tegoż Dekretu/. Karę odbywał w więzieniu we Wronkach. Zwolniony w 1949 r. na mocy amnestii z 1947 r. Aresztowany ponownie 18 II 1950 r. w Bydgoszczy przy ul. Dworcowej-róg Marcinkowskiego podczas powrotu z pracy do domu. W tym samym dniu aresztowano jego żonę- Zofię. Zwolniony 10 X 1950 r. W miesiąc później dobrowolnie stawił się w sądzie w celu wystąpienia obronnego na procesie oskarżonych kolegów: D.Stefaniaka, S.Stempniewskiego, Feliksa Osińskiego ps. "Jeleń" /szefa Wywiadu Politycznego na Chojnice/, Bronisława Bukczyńskiego ps. "Orzeł" /komendanta Straży Samorządowej na powiat Świecie ODR/ i żony - Zofii /WUBP w Bydgoszczy przejęło wówczas archiwum ODR, ukryte po aresztowaniach majowych 1945 r./ Aresztowany 11 XI 1950 r. podczas rozprawy sądowej, za publiczną krytykę władz państwowych i organów bezpieczeństwa publicznego. W dniu 16 ~~III 1951 r.~~ ^{16 III 1951 r.} Wojskowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy skazał go na 3 lata więzienia oraz utratę honorowych i publicznych na okres 1 roku/rozpracowywanie obiektów pracowników ODR w tym okresie oznaczono kryptonimami "Ocean" i "Indeks"/. Po wyjściu z więzienia 29 I 1953 r. pracował w Wytwórni Gazów Technicznych, w Związku Spółdzielni "Społem" i w Zrzeszeniu Prywatnego Przemysłu Chemicznego. Wielokrotnie poddawany obserwacji i inwigilacji przez agentów i funkcjonariuszy ~~WUBP~~ bydgoskiego WUBP /tzw. sprawa ewidencyjno-obszernyjna-kryptonim "Mściwy"/. Prze-

-4-

4

byte śledztwo i więzienie spowodowały trwałe kalectwo /m.in. chorobę serca/, co stało się przyczyną śmierci w dniu 22 I 1973 r. w Bydgoszczy.

Żona - Zofia z d. Stefaniak, ps. "Czujka", urodzona 21 II 1919r. w m. Marcinkowo Górne, pow. Żnin, córka Stanisława i Marii z d. Sliwińskiej, była łączniczką w Inspektoracie 3 Obwodu Wywiadu Politycznego ODR. Aresztowana przez WUBP w Bydgoszczy w dniu 18 II 1950 r. Zwolniona z aresztu 14 X 1950 r.

Brat - Marian, przed wojną student Wydziału Rolniczego Uniwersytetu Poznańskiego, także działał w Wydziale Bezpieczeństwa ODR. Zaprzysiężony przez B.Lipskiego, otrzymał pseudonim "Ruba-2" i zadanie zorganizowania policji w Bydgoszczy na okres powojenny. Prace te musiał przerwać po zajęciu miasta przez wojska radzieckie.

Aresztowany w maju 1945 r., został zwolniony w lipcu t.r.

AMS, relacja M.Rubaczewskiego; AP AK, kartoteka osobowa; Forycki E., Powojenna działalność Okręgowej Delegatury Rządu Rzeczypospolitej na Pomorzu, kryptonim "Zatoka" /w/: Armia Krajowa na Pomorzu i jej powojenne losy. Pod red. W.Jastrzębskiego, Bydgoszcz 1993, s.117, 1999 - 121, /tu informacja o zwolnieniu z aresztu 10 X 1950 r. i skazaniu przez WSR-B w dniu 16 XI 1950 r./ ; tegoż, Ludzie z ODR - "Zatoka". O Okręgowej Delegaturze Rządu Rzeczypospolitej na Pomorzu. ODR-"Zatoka", Bydgoszcz 1990, s.94-97 /tu informacja o zwolnieniu z aresztu 14 IX 1950 r. i skazaniu przez WSR-B 16 II 1951 r./; Gąsiorowski A., Polska Armia Powstania. Największa tajemnica konspiracji pomorskiej, Toruń 1997, s.159; Górski G., Pomorska Okręgowa Delegatura Rządu RP w latach 1941-1945 /w/: Walka podziemna na Pomorzu w latach 1939-1945. W 50 rocznicę powstania Służby Zwycięstwu Polski. Materiały sesji w Toruniu 27-28 IX 1989 r. Pod red. J.Szilinga, Toruń 1990, s.194-195; Jagielska-Nowicka H., W sprawie po-

wojennej działalności Okręgowej Delegatury Rządu Rzeczypospolitej na Pomorzu /w/: Armia Krajowa na Pomorzu i jej powojenne losy. Pod red. W. Jastrzębskiego, Bydgoszcz 1993, s. 124-129, 132; też, Okręgowa Delegatura Rządu na Pomorzu, kryptonim "Żatoka" i jej powojenne losy /w/: Powojenne losy konspiracji na Pomorzu. Materiały sesji naukowej w Toruniu w dniu 19 listopada 1994 r. Pod red. E. Zawackiej i R. Kozłowskiego, Toruń 1995, s. 179, 181-183.; Zeznanie C. Rubaczewskiego z 9 VI 1950 r. /odpis w zbiorach autora - tu informacja o wstąpieniu do konspiracji w lecie 1943 r. mająca na celu ukrycie faktycznej działalności przed organami bezpieczeństwa publicznego/.

Bogdan Chrzanowski

1/2. Dokumenty relatora:

1. Kserokopia wyroku w imieniu
R P 2 29.10.1945 w sprawie:
Jana Olejniczaka, Jagodzińskiego
Aleksa, Bruknickiego Józefa,
Dubaszkiewskiego Czesława, Felcyne
Wojciecha wraz z listem przewodnim
Centr. Arch. Wojskowego do Łofin
Dubaszkiewicz k. 9 s. 1-16
2. Niezweryfikowany odpis wyroku
W S R w Bydgoszczy z 16.02.1951,
mpis k. 2 s. 17-19
3. Jak wyżej, rękopis (znak spr. 79/51)
- wywiad k. 1 s. 20-21

CENTRALNE ARCHIWUM
WOJSKOWE

Nr 2908/Wdc VI/LSz

Data 05. LISTOP 1990

00-010 Warszawa

5
1
Pani Zofia RUBASZEWSKA
ul. Ossolińskich 19 m.1

85-093 BYDGOSZCZ

Odpowiadając na Pani pismo w załączeniu przesyłam
8 arkuszy kserokopii sporządzonych z akt sądowych.
Należność za wykonaną usługę proszę uregulować zgodnie
z załączonym przekazem pocztowym.

SZEF WYDZIAŁU VI
Centralnego Archiwum Wojskowego

[Signature]

Nr. akt 0.832/45, (0.851/45)
0.832/45, 0.852/45 i 0.853/45

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

dnia 29. grudnia 1945 r.

Wojtko Ład Olegu Wierszwicki
 na rozprawie *nie jawnej* w więzieniu w *Mohotomiu* w składzie:

1. por. *Lobech Władysław* — jako przewodniczący,
stopień, imię, nazwisko
2. *kap. Wierzbicki Wincenty* jako sędzia
3. *kap. Łęczyński Maria* — jako ~~sędzia~~ *prokurator*

z udziałem *W. Sien Jędrzejka Felicjana* — jako protokolanta,
 w obecności oskarżyciela *bez udziału obrońcy*
stopień, imię, nazwisko, stanowisko służbowe

i obrońcy
 rozpoznał sprawę 1) *Olewnicka Jan, s. Tomisza, ur. 16. II. 1901 r.*
stopień i przynależność służbowa, imię i nazwisko
 w *Łaranoie* *por. Jędrzejka* *polaka, żonatego z Heleną*
data i miejsce urodzenia, imiona rodziców, miejsce gdzie zamieszkania
Mulicewską, wykształcenie 8 kl. szkoły powsz. z zawodu
żołnierza, z ojca urzędnika kolejowego, majątku nie posiada-
jącego w wojsku od 1919 r. - 1921 r. w 62 pp., plutonowego,
posiadającego "Medal za wojnę" zamieszkałego w Bydgoszczy
ul. Nowogrodzka 10, ojca trojga dzieci 9, 18, 19; kuranta
w 1938 r. przez Ład Olegowy w Bydgoszczy, 6 (sześć)
mięsiący więzienia za przynależenie

2) *Jagodnickiego Aleksandra, s. Mariana, ur. 7. IV.*
1912 r. w Ostrofeld (Czechy), polaka, żonatego, wykształcenie
5 kl. gimnazjum, mechanik precyzyjnego, z ojca urzędnika
kolejowego, służącego w wojsku od 1934-1935 r.; Bronie
Wroclaw Narodowy w 1939 r. w czasie wojny z Niemcami
szeregowy w wojsku, plutonowego, bez majątku, odznaczony
Orderem, 20 lat niekaranego, zamieszkałego w Bydgoszczy

3) Bratkiewicza Józefa s. Stanisława, ur. 25. XI. 1910r. Sobieszczyko p. Lubin, polski, żołnierz, wykładowca 4 klasy szkoły powszechnej, ślusarz, z ojca robotnika, w wojnie polskiej od 1932-1934r. Państw. K.O. #. Inżynier, kapral, bez majątku odzyskanego i orderów, ojca dwóch wielebnych dzieci, zamieszkałego w Bydgoszczy ul. Wreszoty 7, ze słów niekaranych,

4) Rubaszewskiego Czesława s. Mariana, ur. 1. VI. 1913r. w Bydgoszczy, kawaler, wykładowca 8 kl. gimnazjum i 3 lat Uniwersytetu, studenta, majątku nieposiadający, bez odzyskania i orderów, zamieszkałego w Bydgoszczy w wojnie polskiej mieszczącego, ze słów niekaranych, p.

5) Felcyna Wojciecha s. Antoniego, ur. 17. IV. 1910r. w Sochaczowie pow. Żnin, polski, żołnierz, ojca 10-letniego dziecka, wykładowca 4 klasy szkoły powszechnej, ślusarz, z ojca robotnika bez majątku, odzyskania i orderów, w wojnie polskiej od 1932-1933r. w 62 pp i w 1939r. od sierpnia do października, w tym w lesie topole, zamieszkałego w Bydgoszczy, ze słów niekaranych, kapral-rezerwy,

oskarżonych z art. 1 uchwały o ochronie Łużyk z dnia 30. X. 1944r. (Dz. U. P. S. Nr. 10 poz. 50).-

Na podstawie całokształtu okoliczności, wymienionych w toku przewodu sądowego ustalono; że -

1) Oskarżony Ojczymski pracował od lipca 1943r. do czasu wstąpienia wojny radzieckiej i polskiej na teren Pomorza. To jest do 24. stycznia 1945r. w organizacji "Kółko Samorządów" na stanowisku kierownika komisariatu pod

12.12.1944

St. J. K.

Z początkiem kwietnia 1945 r. zaarrestował och. Łata do
 współpracy funkcjonariusza W.U.B.P. Aldaga Leona - pol-
 czejemu sporządzenie zrzeczenia brzoju W.U.B.P.
 i podanie konfidentów, co w połowie kwietnia 1945 r.
 otrzymał. W tym samym miesiącu zaarrestował och.
 Olejniczak Komendanta gmachu W.U.B.P. w Bydgoszczy
 Pielichy, z którym omawiał możliwości uwolnienia b.
 członków organizacji „Kwasi Samorządowa” w trakcie ich
 zaarrestowania, a w szczególności dążył, jak b. komenda-
 tu obrotu pomorskiego, utarcie jego zatrzymania. Och. Olej-
 niczak bowiem miał zamiar za pomocą b. członków
 organizacji „Kwasi Samorządowa” w szczególności przyjaciół
 w W.U.B.P. w Bydgoszczy uwolnić z aresztu b. członków
 w trakcie ich zaarrestowania, a to z uwagi na złe traktowanie
 aresztantów w W.U.B.P., o czym się och. Olejniczak od
 zrewolucjonizacji aresztantów dowiedział, zaś o niezachwaniu
 stojących na hieronimicznych stanowiskach dowiedział się,
 by w przyszłości zostali pociągnięci do odpowiedzialności
 za niewłaściwe postępowanie z aresztowanymi. Informacji
 wywiadowczej, zebrane od powłóczych funkcjonariuszy
 och. Olejniczak przekazywał dąbkiemu, który prze-
 zot je komendantowi obrotu pomorskiego organizacji K.
 „Januszowi” i przez to udzielał pomocy organizacji K.
 między innymi celem obalenia demobilitacyjnego ustroju
 Ludzkiego Państwa. — Och. Olejniczak został aresztowany
 dnia 5. V. 1945 r.

2) Och. Jęgodziński Skłasy pracował od maja 1944 r.
 do czasu wroscenia wyjątku reżimowego: podobnie, na

16
tereny pomocy to jest do 24. I. 1945 r. w organizacji "Stron
Luborska" jako policjant. Po wywołaniu tych terenów spod
okupacji niemieckiej, ok. Jagodziński pracował początkowo
w Gosc. Urz. Bez. Publicz. w Bydgoszczy, a od końca marca
1945 r. w N. U. B. P. w Bydgoszczy na stanowisku kierownika
sekcji. Przy spotkaniu w połowie kwietnia 1945 r.
z współwzrostłym Okojniczym na ulicy w Bydgoszczy
ok. Okojniczy zapytał się ok. Jagodzińskiego, czy mógłby
mu być pomocnym przy uwolnieniu z szeregów organi-
zacji "Stron Luborska" na wypadek, gdyby ktoś z nich
został aresztowany. Ok. Jagodziński przyrzekł pomoc.
Ok. Okojniczy polecił Jagodzińskiemu wykonać schemat
hierarchicznego N. U. B. P. w Bydgoszczy i spisać funkcjonar-
iuszy tego Urzędu na stanowiskach kierowniczych. W połowie
kwietnia 1945 r. spotkali się ok. Jagodziński i Bonkowski
u ok. Okojnicza w barze "Kuchnia Ubezpieczeń Krajowych"
i ok. Jagodziński podał Okojniczemu trzy nazwiska funkcjonar-
iuszy N. U. B. P. w Bydgoszczy, zajmujących kierownicze stanow-
iska oraz wzmięśnienie więzienia, a w szczególności, gdzie
zastawione są posterunki. Z końcem kwietnia 1945 r. skon-
taktuował ok. Jagodziński z ok. Okojniczym, funkcjonar-
iuszem N. U. B. P. Kielce, który poinformował Okojnicza o
wzmięśnieniu więzienia, o czym w tym samym czasie była
jeszcze mowa pomiędzy nimi przy spotkaniu w mieście
niejakiej Kalkusowej. Ok. Jagodziński zawiadomił
Okojnicza z końcem kwietnia 1945 r. o najlepszym następnym
aresztowaniu dyktando. - Ok. Jagodziński został aresztowa-
ny dnia 2. V. 1945 r.

3) Oficerem Brukwicki: pracował od lipca 1944r. do czasu wstąpienia wojska niemieckiego i żołniersko na terenie pomorskiej f.j. do 24.I.1945r. w organizacji "Kraj Samorządowa". Po wyzwoleniu był leśniczym spod okupacji niemieckiej. of. Brukwicki pracował początkowo w S.U. B.F. jako referent, a od marca 1945r. w H.U.B.F. w Bydgoszczy jako kierownik garnizonu. W marcu 1945r. szon faktorem Sig. of. Brukwicki z of. Olejniczakem i zafiarował mu podanie mu informacji, dotyczących tego wypadku. Z polecenia of. Jagodzińskiego Brukwicki zawiadomił of. Olejniczaka o mającym nastąpić areście mu b. komendanta organizacji "Kraj Samorządowa" dyploma. W pierwszej połowie kwietnia 1945r. doręczył of. Brukwicki L. Karthi of. Jagodzińskiemu i Aldagowi, otrzymane od of. Olejniczaka, w których of. Olejniczak monitorował był of. Karth i zależenie polecenia, dotyczącego zapobieżenia wstrzeżenia. W tym samym czasie przy spotkaniu z of. Jagodzińskim w biurze of. Olejniczaka of. Brukwicki przedstawił informacje o istniejących w H.U. B.F. w Bydgoszczy o posiadanej przez tychże broni, orazstwierzeniu posterunków, w możliwościach dojścia do wstrzeżenia i o miejscu zamieszkania kierowników tego wypadku. W połowie kwietnia 1945r. of. Brukwicki poinformował of. Olejniczaka o karwachel współpracowników H.U. B.F. w Bydgoszczy, a to zgodnie z wyrażeniami of. Olejniczaka celu ewentualnego pociągnięcia ich do odpowiedzialności za m. in.

Handwritten signatures and initials:
 [Signature] - [Signature] 16

komunic arcybiskupów. - Osk. Rubiszewski arcybiskup zostos
dnia 24.V. 1945r.

4) Oskarżony Rubiszewski. Czesny pracownik od listopada
1943r. do czasu wstąpienia wsih radzieckich i polskiego
na terenie pomorskiej t.j. do dnia 24.V. 1945r. w organiza-
cji „Administracja Ogólna” na stanowisku inspektora obwo-
dowego - /Wydział prusowy/. Po wyzwoleniu tych terenów spod
okupacji niemieckiej Osk. Rubiszewski pracował w Związku
Wolności Krajemnych w Bydgoszczy. Z początkiem marca
1945r. nawiązał kontakt z „Michalem”, adiutantem komendanta
organizacji Osk. na obwód pomorski „Janusza”. Z początkiem
kwietnia 1945r. Osk. Rubiszewski za pośrednictwem „Michala”
kontaktował się z „Januszem”, od którego otrzymał następują-
ce zadanie: a) ustalić stosunek władz Radzieckich do Ka-
rołu Folskiego b) ustalić stosunki gospodarcze w kraju oraz
ustosunkować się ludności do reformy rolnej c) ustalić
stosunek Związku wsi i miast /zagadnienia abronizacji/ d) stosunki
kulturalno- oświatowe e) odnośnienie się Rządu Tymczasowa-
nego do abdywanych członków do nielegalnych organizacji
i f) stosunek władz do duchowieństwa. Do zadania
relacji w tych kwestiach miał się Osk. Rubiszewski spot-
kac z „Januszem” w maju 1945r., co na skutek arcybiskupa
mia ~~ostatecznego~~ nie doszło do skutku. W cesacyjnym wy-
konaniu tego polecenia Osk. Rubiszewski kontaktował
się z funkcjonariuszem S.O. w Bydgoszczy Fryderykiem Edem-
elcem, który dostarczył mu schemat organizacji
Fabryki Opatkowniczej oraz plan sytuacyjny - robot fabry-
ki amunicji i broni w Legutonie pod Bydgoszczą, które

os. Rubasewski przesłany w kwietniu 1945 r. Lipskiemu.

Os. Rubasewski został aresztowany w dniu 7. V. 1945 r.

Oficer Antoni Felcyński w czasie służby nie miał
 styczności z żadną organizacją konspiracyjną.
 W N. U. B.F. w Bydgoszczy został przetrzymany od dnia
 28. stycznia 1945 r. jako witaminik. W pierwszej połowie
 kwietnia 1945 r. przy przypadkowym dwubrodymy sejście
 się z pracownikami tego Urzędu w biurze tego Urzędu
 ze Spaidowskim Tadeuszem, z os. Jugodziejewicz i Wron-
 kiewicz os. Felcyński wspólnie z uczestnikami tego spotkania
 wypowiedział zdanie, że „rząd londyński” jest rządem le-
 galnym, międzynarodowym i „prawnym”, a Rząd Tym-
 czasowy nie jest Rządem legalnym, jest narzuconym przez
 Moskwę i nie wybrany z woli narodu, że „rząd londyński”
 powróci do kraju, obejmie władzę i wtedy będzie lepiej,
 gdyż w kraju panuje nieład. Byłoby to także stosunki,
 panujące w N. U. B.F. w Bydgoszczy. Czy uczestniczą-
 tych rozmów byli członkami jakiegokolwiek nielegalnej
 organizacji, os. Felcyński w to nie wierzył i o tym nie
 wiedział. - Os. Felcyński został aresztowany dnia 2. V. 1945 r.

Powzrose udalone zostało na podstawie zeznań ofiaro-
 wych, współoskarżonych i odczytanych zeznań świadka Spaidow-
 skiego Tadeusza /o. 855/45 - K. 19/. Sąd mógł tylko przesłuchać
 braci pod uwagę zeznań złożone przez oskarżonych w toku
 śledstwa, gdyż już stwierdzili oskarżeni, zostały one
 przesłuchane wymuszone.

W tym celu rzeczy Sąd przyjmuje zadowolonego
 wina oskarżonych:

[Handwritten signatures]

1) Olejniczak Jana co do udzielenia pomocy nielegalnej organizacji Ak. mającej na celu obalenie demokracji ustroju Państwa Polskiego, przez to, że utrzymywani kontakt z C. Cetoulous organizacji „Stron Samorządow” ze współtowarzyszami Jagodzińskim Plebysm, Bronisławem Józefem i Rubasewskim Cecylją oraz z Aldagiem Leonem i Kiełchem, funkcjonariuszami N. U. B. P. w Bydgoszczy, za pośrednictwem których prowadził sprawę w tymże Urzędzie co do zwalniania posterunków budynku tego Urzędu, co do osób stojących na kierownictwie Stanowiska i konfidentów i z których miał być uwolnienie C. Cetoulous organizacji „Stron Samorządow” z aresztu N. U. B. P. uprze ich zaarestawienia, które to informacje przeszedł dypl. Bolesławem dyrektorowi Zakładu Ubezpieczeń Krajowych w Bydgoszczy, a C. komendantowi służby pomocniczej organizacji „Stron Samorządow”, który przeszedł je komendantowi służby pomocniczej organizacji Ak. „Janusowi”.

2) Jagodzińskiego Plebysza co do udzielenia pomocy nielegalnej organizacji Ak. mającej na celu obalenie demokracji ustroju Państwa Polskiego, przez to, że jako funkcjonariusz N. U. B. P. w Bydgoszczy udzielił os. Olejniczakowi informacji co do zwalniania więziennego tego Urzędu, podał mu nazwiska funkcjonariuszów N. U. B. P. w Bydgoszczy, zajmujących kierownictwo Stanowiska, przesłał pomoc przy uwolnieniu C. Cetoulous organizacji „Stron Samorządow” na wypadek ich zaarestawienia i zawiadomił os. Olejniczaka o mającym nastąpić uwolnieniu dypl. —

3) Bronisław Józef co do udzielenia pomocy nielegalnej organizacji Ak. mającej na celu obalenie demokracji

brojowego ustroju Sił Zbrojnych, przez to, że ich funkcyjonerium W. U. B. w Bydgoszczy udzielił ok. Blinickiemu informacji o ilości wartościowych - ochrony tego Urzędu, o ilości i rodzaju posiadanej broni, o urządzeniu posterunków, o możliwościach dojścia do arsenału w celu ewentualnego uwolnienia więźniów, o miejscu zamieszkania kierowników tego Urzędu, o kursach i współpracownikach tego Urzędu i o miejscu następcy aresztowni Lipskiego.

4) Rubaszewicz. Całkowicie co do broni uchował w m. Legutce; organizacji AK, mijając na celu obalenie demokratycznej ustroju Sił Zbrojnych, przez to, że kontaktował się z komendantem organizacji AK na obwód pomorski „Januszem”, od którego otrzymał polecenie ustalenia stosunku władz Radzieckich do Władztwa Polskiego, stosunki gospodarstwa w kraju oraz ustosunkowanie się ludności do reformy rolnej; ustalenie stopnia zyciowej wsi i miast /zagadnienia agrarnej/, stosunki kulturalno-oznawcze, odnośnienie się Przewodniczącego do aktywistów członków nielegalnych organizacji; stosunek władz do duchowieństwa; w określonym wchowaniu tego polecenia ok. Rubaszewski kontaktował się z funkcyjonerium Milicji Obywatelskiej w Bydgoszczy Fryderykiem Edwardem, który dostarczył mu schemat organizacji Milicji Obywatelskiej oraz plan sytuacyjny - roboty fabryki amunicji i broni w Legutkach pod Bydgoszczą, które ok. Rubaszewski przekazał Lipskiemu Bracharowi.

5) Felcyński Wojciecha co do rozpoznań i w celu odrobienia służby obronnej, spotęgowania w obronie

Stana wojennego wiadomości, mogących ducha tego osłabić
 w ten sposób, że w dwustronnych rozmowach z pracownikami
 W. U. B. P. w Bydgoszczy, a mianowicie ze Spandowskim Fa-
 dusem, i Tomkiem; oś. Jagodzińskim Klesym w biurze
 tego Urzędu wypowiadat zdanie, że "Traktat Londyński" jest
 aktem legalnym, międzynarodowym i prawnym, a "Traktat
 Tymczasowy" nie jest aktem legalnym, jest narzuconym
 przez Moskwę; nie wybranym z woli Narodu, że "Traktat
 Londyński" powróci do kraju i obejmie władzę; wtedy będzie
 lepiej; gdyż w kraju panuje nieład.

Trzy wymiary karę są wzięt pod uwagę jako obliczenia
 obciążenia antypaństwowej działalności oskarżonych jako
 urzędników, a jako obciążenia zgodzące fakt dokonania
 czynów przestępnych w stosunkowo krótkim czasie po
 wyzwoleniu tych terenów spod okupacji niemieckiej;
 odwołanie oś. Jagodzińskiego, Brucknickiego i Rubaszewskiego
 do byłych czasów nie karalności.

Na podstawie powyższych ustaleń kierując się przepisami
 art. 3, 240, 245, 247. K.K.P.K.

Sąd uważa:

1) Określając Jura winnym, że w miesiącu czerwiec-marca
 i kwietniu 1945r. w Bydgoszczy udzielił pomocy nielegal-
 nej organizacji A.K., mającej na celu obalenie demokracji
 i wojny Ludowa Polacy, przez to, że utrzymywał kontakt
 z b. członkami organizacji. Staci Samorządowa ze współpracownikami
 Jurgodzińskim Klesym, Brucknickim Józefem i Rubaszewskim
 Krystianem oraz z Aldaziem Leonem i Kiełclem, funkcjonariuszami
 W. U. B. P. w Bydgoszczy, za pośrednictwem których prowa-

drugi wywiad w tymże Urzędzie co do rozmieszczenia i
 przetrwania budynku tego Urzędu, co do osób stojących
 na kierowniczych stanowiskach i konfidentów i z który-
 orna wiał możliwości uwolnienia b. członków organizacji
 „Strza Samozadom” z aresztu K. U. B. P. wrazie ich zaresti-
 wania, które to informacje przekazywał Lipskiemu Ter-
 stawowi dyrektorowi Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych w By-
 dgoszczy a b. komendantowi obrotu pomorskiego organizacji
 „Strza Samozadom” który przekazywał je komendantowi
 obrotu pomorskiego organizacji Płk. „Janusowi”

3) Jęgodzińskiego, Ryszard Wirny, że w kwietniu 1945 r.
 w Bydgoszczy udzielił pomocy nielegalnej organizacji Płk.
 mającej na celu obalenie demokratycznego ustroju Państwa
 Polskiego, przez to, że jako funkcjonariusz K. U. B. P. w Byd-
 goszczy udzielił osk. Olejniczakowi informacji co do warun-
 ków wzięcia tego Urzędu, podał mu nazwiska funkcyj-
 narystów K. U. B. P. w Bydgoszczy, zajmujących kierownicze
 stanowiska, przekazał pomoc przy uwolnieniu b. członków
 organizacji „Strza Samozadom” na wypadek ich aresztowania
 i zawiadomił osk. Olejniczaka o mającym nastąpić are-
 stowaniu Lipskiego, które to wiadomości osk. Olejniczak
 przekazał Lipskiemu, a tenże komendantowi obrotu po-
 morskiego organizacji Płk. „Janusowi” -

3) Bonkwickiego, Józefa Wirny, że w kwietniu 1945 r.
 w Bydgoszczy udzielił pomocy nielegalnej organizacji
 Płk., mającej na celu obalenie demokratycznego ustroju
 Państwa Polskiego, przez to, że jako funkcjonariusz K. U. B. P.
 w Bydgoszczy udzielił osk. Olejniczakowi informacji o

ilości wurtowników - ochrony tego Urzędu, o ilości i rodzaju posiadanej przez Ludkę Broni, o rozstawieniu posterunków, o możliwościach dojścia do aresztu w celu ewentualnego uwolnienia więźniów, o miejscu zamieszkania kierowników tego Urzędu, o nazwiskach współpracowników tego Urzędu i o miejscu natypie aresztowania Lipskiego, które to wiadomości okazały się nieaktualne, a tenże komendantowi obregu pomorskiego organizacji A.K. Janusem.

4) Rubuszewskiego Czesława winnym, że w miesiącach marcu i kwietniu 1945 r. w Bydgoszczy brał udział w nielegalnej organizacji A.K. mającej na celu obalenie demokratycznego ustroju Państwa Polskiego przez to, że kontaktował się z komendantem organizacji A.K. na obregu pomorski, Janusem, od którego otrzymał polecenie ustalenia stosunku Władz Radzieckich do Piotra Lipskiego, stosunki gospodarstwa w kraju oraz ustosunkowanie się ludności do reformy rolnej, stopy życiowej wsi i miast, zagadnienia agrarnej, stosunki kulturalno-sportowe, odnośnie się Prądu Tymczasowego do ulgowych członków nielegalnych organizacji i stosunek władz do duchowieństwa; w częściowym wykonaniu tego polecenia osk. Rubuszewski kontaktował się z funkcjonariuszem Milicji Obywatelskiej w Bydgoszczy Foryckim Edwardem; który dostarczył mu schemat organizacji Milicji Obywatelskiej oraz plan sytuacyjny - roboty fabryki amunicji i bronii w Łęgowie pod Bydgoszczą, które osk. Rubuszewski przekazał Lipskiemu Bolesławowi.

f.j. przestępstwa z art. 132b. o delirium Pruska z dn. 30.8.1944 - St. 21. P. 102 K. 10. 1945

5) Felcyński Wojciecha winnym, że w kwietniu 1945 r. w Bydgoszczy

recheniał w celu osłabienia ducha obrotowego społeczeństwa
 w okresie stum wojennego wiadomości mogących ducha
 tego osłabić w ten sposób, że w dwukrotnych rozmowach
 z pracownikami W. U. B. P. w Bydgoszczy, a mianowicie ze
 Spandowskim Fadenusem, Nowickim i osk. Jugodainkim
 Aleksem w biurze tego Urzędu wypowiedział zdanie, że roz-
 łożenie: "nie jest regdem legalnym, międzynarodowym i
 "prawnymocnym", a Regd. Tymczasowy nie jest Regdem
 legalnym, jest narzuconym przez Niemców i nie wyraża
 L. woli Narodu, że, regd. londyński "powróci do kraju
 i obejmie władzę i wtedy będzie lepiej, gdyż w kraju
 panuje władza t. j. prezydentura z art. 97 § 1 KK w. s.
 i za to szkat:

Na zasadzie art. 1 sekcji o ochronie Funktionar z dnia 30. 8.
 1944r. (St. U. B. P. Nr. 10 str. 50)

Olejniczaka Józefa s. Formusa i Rubaczewskiego
 Czesława s. Mariana kaźdego na 10 (dziesięć) lat więzienia
 Jugodainkiego Aleksego s. Mariana i Brucknick
 go Józefa s. Stanisława kaźdego na 8 (osiem) lat więzienia
 zaś na zasadzie art. 97 § 1 KK w. s. Felcyra Wojciecha
 s. Antoniego na 6 (sześć) lat więzienia; na zasadzie
 art. 12: cyt. delictu porabiania się praw publicznych i obra-
 żenie praw honorowych szczermych Olejniczaka Józefa, Jugo-
 dainkiego Aleksego, Brucknickiego Józefa i Rubaczewskiego
 Czesława - kaźdego na przeciąg lat 4 (cztery), a na zasa-
 dzie art. 46 § 1 lit. a KK w. s. porabiania się tych praw szc-
 zermych Felcyra Wojciecha na przeciąg 3 (trzy) lat.
 Na mocy art. 56 KK w. s. zabiera się szczermy na proces

[Handwritten signatures and initials]

orzeczonej karze pozbawienia wolności okres 12 miesięcy are-
 stowania od dnia 7 maja 1945r do dnia 27 października 1945r.
 Poorestek karz bez się skazany od dnia 7 maja 1945 roku.
 Na zasadzie art. 40, 48 P.K.K.P. dowód recepcyj notes zniży
 dujący się na karcie 41 akt sprawy uznaje się za prepady.
 Na zasadzie art. 1, 5 § 1 pkt. 2 Sechru o amnestii z dnia
 2. sierpnia 1945r. /Str. U. P. P. Nr. 28 poz. 172/- zmniejsza się
 skazany Olejniczakowi Janowi, Jagockichowskiemu Pleksom,
 Brubrichiemu Józefowi i Antkiewiczowskiemu Cestawowi orze-
 czone karze pozbawienia wolności każdemu o 5 (pięc) lat,
 zaś na zasadzie art. 12 p. 1 i art. 4 Sechru o amnestii
 z dnia 2 sierpnia 1945r. /Str. U. P. P. Nr. 28 poz. 172/- dawa-
 wuje się skazanemu Felcynowi Wojciechowi orzeczoną karę
 pozbawienia wolności oraz karę dodatkową utratę praw
 w całości.

Predmioty użytku osobistego, znajdujące się w depo-
 zycie Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, a wymie-
 nione na karcie 6 (o. 833/45), karcie 5 (o. 851/45), karcie
 6 (o. 832/45), karcie 5 (o. 852/45) i karcie 3 (o. 855/45) - należy
 odpowiednio wydać skazanym.

Wobec tego na stronie 14 r.
 i 15 r. z odgórny skazany: "nie"

Wspierający: *[Signature]*
 Sędzią: *[Signature]*
 Ławnik: *[Signature]*

[Signature]
[Signature]

0-5 LISTOP 1990

Magistratowa Interpoliz (Kwart)
 Lubuszczyński
 Centralny
 Archiwum Województwa
 Podstawy G.M., 2001/55/236 str. 65-72

38

17

W Imieniu Rzeczypospolitej Ludowej Polskiej
Dnia 16 lutego 1951 r.

Wojskowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy w składzie :
Przewodniczącego - mjr. Kautego Tadeusza
i członków ppor. Wojskiego i
sierż. Ziśkowskiego Edwarda
w obecności sekr. Józwiaka Jerzego
przy udziale prokuratora W.P.R. ppor. Bilickiego Józefa
i obrońcy z urzędu adw. Wałęgi Longina
na niejawnej rozprawie Sądowej rozpatrzywszy sprawę :

Cyw. Rubaszewskiego Czesława
S. Mariana i Pelagi z domu Baran
ur. 16 lipca 1913 r. w Bydgoszczy
narodowości polskiej, obywatela polskiego
żonatego z Zofią Stefaniak, bezdzietnego,
mającego wyższe wykształcenie, asystenta
uniwersytetu Poznańskiego, wydziału astronomii,
z zawodu księgowego, bez majątku, stale
zamieszkałego w Bydgoszczy, ul. Zamojskiego 10 m.5
w W.P. nie służącego, przynależnego służbowo
do W.K.R. Bydgoszcz, nieodznaczanego,
karanego przez Wojskowy Sąd Okręgowy w
Warszawie z art. 1 dekr. o Ochronie Państwa
na 10 lat więzienia, bezpartyjnego, -
osk. z art. 87 w zw. z art. 86 § 2 KKWP.

u s t a l i l i :

w dniu 10 listopada 1950 r. przed Wojskowym Sądem
Rejonowym w Bydgoszczy toczyła się rozprawa karna
przeciwko członkom nielegalnej organizacji p.n.
" Państwowa Służba Cywilna " na której osk. Rubaszewski
Czesław występował w charakterze świadka.
Cdpowiadając na jedno z pytań Prokuratora osk.
Rubaszewski nawiązał do działalności byłych członków
A.K. występując agresywnie w ich obronie.
W dalszym ciągu swego wystąpienia oskarżony w sposób
ostry i niebezpieczny zaatakował władze bezpieczeństwa,
wyrażając się jak w protokole rozprawy oraz na karcie
2 str. 2 akt sprawy.
W swojej wrogiej dyskredytacji władz bezpieczeństwa
oskarżony nie ominiął posłużyć się osobą byłego
Premiera Morawskiego, wyrażając się przy tym jak w pro-
tokole rozprawy i na karcie 2 str. 2 akt sprawy.

W toku przewodu Sądowego osk.
Rubaszewski nie przyznał się do winy twierdząc obłudnie,
że zamierzeniem jego była jedynie obrona władz
bezpieczeństwa dla których " żywi pełen podziw i uznanie
jako do instytucji walczących z reakcją i wrogami Polski
Ludowej ".

Oskarżony na rozprawie sądowej dążył
wszelkimi sposobami do tego, aby swoją wypowiedź odno-
śnie władz bezpieczeństwa złagodzić i uniejszyć jej
ciężar gatunkowy, przybierając w tym celu rolę
trybuna, występującego w obronie urzędów bezpieczeń-
stwa i Polski Ludowej.
"dy się zważy jednak, że oskarżony Rubaszewski wypowiedział
się na sali sądowej w obecności przysłuchujących się

rozprawie osób, zdając sobie w pełni sprawę z istotnych szkód jakie mogą wynikać z jego komentarzy, wówczas chęć złagodzenia wypowiedzi na obecnej rozprawie mija się zupełnie z celem, mimo wysiłków oskarżonego w tym kierunku.

Reakcyjna, wroga i szkodliwa przeszłość oskarżonego, jego udział w nielegalnej organizacji, aktywna i niebezpieczna działalność dają sądowi pełny obraz sylwetki oskarżonego, jego poglądów i nastawienia a wystąpienie na rozprawie sądowej w charakterze świadka a zarazem i obrońcy niesławnej działalności członków A.K. oraz dyskredytowanie i poniżanie władz bezpieczeństwa i naczelnich Organów Icklskiej Ludowej stwarza dowód, iż ma się do czynienia z jednostką wrogą, niebezpieczną, bezczelną i nade wszystko sprytnie usiłującą maskować swoje istotne intencje.

Sąd analizując okoliczności towarzyszące popełnieniu przez oskarżonego przestępstwa doszedł do wniosku, że w wypowiedziach oskarżonego brak jest cech przestępstwa z art. 37 w zw. z art. 86 § 2 KKWP natomiast w pełni zachodzą znamiona przestępstwa z art. 22 Dekr. z dnia 13.6.1946 r. Z uwagi na ekonomikę procesową Wojskowy Sąd postanowił sprawę nie przekazywać według właściwości lecz rozpoznać ją na miejscu.

W tym stanie rzeczy oraz na podstawie powyższych ustaleń Wojskowy Sąd Rejonowy uznał winnym cyw. Rubaszewskiego Czesława, s. Mariana tego, że w dniu 10 listopada 1950 r. na publicznej rozprawie Wojskowego Sądu w Bydgoszczy składając zeznania jako świadek rozpowszechnił fałszywe wiadomości, mogące wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego oraz obniżyć powagę jego naczelnich organów wyrażając się jak w protokole rozprawy oraz na karcie 2 strona 2 akt sprawy, t.j. przestępstwa z art. 22 Dekr. z dnia 13.5.1946 r.

Sąd wziął pod uwagę okoliczność obciążającą, silne napięcie złej woli u oskarżonego, wyrażające się wykorzystaniem sali Sądowej jako areny rozpowszechniania fałszywych wiadomości, następnie pełną świadomość następstw, które mogły wynikać z działalności oskarżonego, którego oskarżony - mając wyższe wykształcenie zdawał sobie w zupełności sprawę, wreszcie niesławną i wrogą przeszłość oskarżonego, nie znajdującą istotnych okoliczności łagodzących, które by dały sądowi podstawę do nadzwyczajnego złagodzenia kary, kierując się przepisami art. 3, 240, 245-247 KWPK.

s k a z a ł :

Na zasadzie art. 22 Dekr. z dnia 13.6.1946 r. i art. 49 § 2 cyt. Dekr. na karę więzienia przez 3/trzy/ lata z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na okres 1/jednego/ roku.

Na zasadzie art. 56 KKWP zaliczył Sąd skazanemu na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okres tymczasowego aresztowania xxx od dnia 14 listopada 1950 r. do dnia 16 lutego 1951 r. i początek kary od dnia 14 listopada 1950 r.

Wyrok może być zaskarżony, przez złożenie skargi rewizyjnej do Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy w

w terminie 7-mio dniowym od dnia ogłoszenia wyroku.-

Przewodniczący
podpis Mjr. Kaute T.

Członkowie
podpis ppor. Wolski E.

Piecząc okrągła z godłem Państwa
i napisem :
Wojskowy Sąd Rejonowy
w Bydgoszczy

Za zgodność :

II. Materiały wspomniawcze relacje:

1. Chrzaniowski B., biogram „Zubaczeński Czesław”, [w:] Słowa biograficzne komsp. pomorskiej 1939-1945, Toruń 1998, w.4, s. 126-128, mikroop.

lc. 3 s. 1-3

Rubaczewski Czesław ps. „Ruba-1”, „Cerber”, krypt. „II/WP” „III/3/WP” (1913-1973), pracownik Wydz. Bezpieczeństwa Publicznego ODR RP na Kraj na Pomorzu.

Urodzony 1 VII 1913 r. w Bydgoszczy; syn Mariana i Pelagii z d. Baron. Ojciec był przodownikiem policji III-go Komisariatu w Bydgoszczy. W 1935 r. Rubaczewski ukończył Gimnazjum Klasyczne w Bydgoszczy, a następnie studiował na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniw. Poznańskiego. Nie brał udziału w kampanii jesiennej 1939 r. Podczas okupacji ukrywał się, a jego rodzina została wyrzucana ze swojego mieszkania przy ul. Grunwaldzkiej nr 1/4, na ul. Nakielską.

Jesienią 1941 r. został zaprzysiężony przez Naczelnika Wydz. Bezpieczeństwa Publicznego ODR – Bolesława Lipskiego ps. „Bartel”, „Stary” do Okręgowej (Pomorskiej) Delegatury Rządu RP na Kraj (wcześniej został tam zwerbowany przez Adama Stefaniaka). Mianowany Inspektorem Obwodu 3 (Bydgoskiego) Wywiadu Politycznego ODR obejmującego Bydgoszcz – miasto, Bydgoszcz – powiat oraz powiaty: Chojnice, Sępólno Krajeńskie, Szubin, Świecie, Tucholę i Wyrzysk. Używał kryptonimu „III/3/WP”. Współpracował ściśle z czołowymi działaczami Wydziału Bezpieczeństwa ODR: A. Stefaniakiem ps. „Śliwa”, Dominikiem Stefaniakiem, Kazimierzem Stempniewskim ps. „Werner I”, Stefanem Stempniewskim ps. „Olsza”, „Werner II”, Stanisławem Nowickim ps. „Strzelczyk”, „Mestwin”, „Mszczuj”, „Stefan Rowicki”, Edwardem Foryckim ps. „Mars”, Zygmuntem Wiśniewskim ps. „Parvus”, „Wdowiec” i in. Spotkania odbywały się przy ul. Łokietka nr 11 i u Rubaczewskich. Sieć wywiadu politycznego, którą kierował, obejmowała zarówno obszary południowego jak i północnego Pomorza. Zapoznany przez Kazimierza Kolańczyka ps. „Szczęsny” z instrukcją wywiadu politycznego, zbierał informacje o działalności niemieckich władz okupacyjnych i rozpracowywał agenturę gestapo. Meldunki składał na ręce K. Kolańczyka względnie Albina Wypijewskiego (sporządził m.in. obszerny meldunek dotyczący obwodu bydgoskiego). Z ramienia ODR jeździł do Torunia, gdzie prowadził rozmowy z kmdtem PAP – Edwardem Słowikowskim ps. „Biały Grot”. Przypuszczalnie odbywał też podróże do Warszawy i spotykał się tam z Okręgowym (Pomorskim) Delegatem Rządu RP na Kraj – Antonim Antczakiem ps. „Dyrektor”, „Adamski” lub z zastępcą Naczelnika Wydziału Bezpieczeństwa

126 Stwor. biogr. krypt. pomorskiej 1939-1945,
pod red. A. Zaleskiej i E. Sawachnej,
Wyd. FRPAC, t. XVIII, Tom 1998, s. 4

2

(NN). Utrzymywał również kontakt z szefem łączności Insp. Bydgoskiego i KO Pom. AK – Leszkiem Białym ps. „Jakub”, „Radius”. W końcu 1944 r. objął stanowisko zcy Naczelnika Wydziału Bezpieczeństwa d/s Wywiadu Politycznego (dotychczas funkcję tę pełnił K. Kolańczyk, który został wywieziony do Niemiec). Posługiwał się wówczas kryptonimem „II/WP”.

Po zlikwidowaniu okupacji niemieckiej w Bydgoszczy nie ujawnił się i wraz z innymi działaczami Wydziału Bezpieczeństwa ODR, kontynuował pracę niepodległościową. W lutym 1945 r. wziął udział w zebraniu u B. Lipskiego na terenie Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Starał się przeniknąć do szeregów MO i utrzymywać w tym celu kontakty z komendantami poszczególnych komisariatów i posterunków, a także zbierać informacje o nastrojach ludności cywilnej, stosunku władz radzieckich do Polaków itp. Dzięki B. Lipskiemu uzyskał pracę w Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych w Bydgoszczy. W marcu 1945 r. przez Aleksandra Schulza ps. „Michał”, „Maciej” ostatniego kmdta Podokręgu Półn.-Zachodniego Okręgu Pomorskiego AK, nawiązał kontakt z kmdtem tegoż Okręgu ppłk. Janem Pałubickim ps. „Janusz”, „Piorun”, „Grom”, który nakazał mu kontynuację pracy wywiadowczej.

Aresztowany 7 V 1945 r. przez WUBP w Bydgoszczy wraz z innymi pracownikami Wydz. Bezpieczeństwa ODR: S. Nowickim, E. Foryckim, S. Stempniewskim, Stanisławem Sobockim i Janem Budaszem. Przebywał w więzieniu na Wałach Jagiellońskich i przy ul. Poniatowskiego. W końcu maja 1945 r. przewieziony do więzienia mokotowskiego w Warszawie, gdzie podczas śledztwa był torturowany. Wyrokiem Wojskowego Sądu Okręgu Warszawskiego z dnia 29 X 1945 r., bez oskarżyciela i obrony wraz z Janem Olejniczakiem (referentem do specjalnych poruczeń w Wydziale Bezpieczeństwa ODR) skazany na 10 lat więzienia oraz na utratę praw honorowych i publicznych w okresie 5 lat. Karę odbywał w więzieniu we Wronkach. Zwolniony w 1949 r. na mocy amnestii z 1947 r. Aresztowany ponownie 18 II 1950 r. w Bydgoszczy podczas powrotu z pracy do domu. (W tym samym dniu aresztowano jego żonę – Zofię). Zwolniony 10 X 1950 r. W miesiąc później dobrowolnie stanął się w sądzie w celu wystąpienia obronnego na procesie oskarżonych kolegów: D. Stefaniaka, S. Stempniewskiego, Feliksa Osińskiego ps. „Jeleń” (szefa Wywiadu Politycznego na Chojnice), Bronisława Bukczyńskiego ps. „Orzeł” (kmdta Straży Samorządowej na pow. Świecie ODR) i żony – Zofii. (WUBP w Bydgoszczy przejęło wówczas archiwum ODR, ukryte po aresztowaniach majowych 1945 r.) Aresztowany 11 XI 1950 r. podczas rozprawy sądowej za publiczną krytykę władz państwowych i organów bezpieczeństwa publicznego. W dniu 16 III 1951 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy skazał go na 3 lata więzienia oraz utratę praw honorowych i publicznych na okres 1 roku (rozpracowywanie obiektów pracowników ODR w tym okresie oznaczono kryptonimami „Ocean” i „Indeks”). Po wyjściu z więzienia 29 I 1953 r. pracował w Wytwórni Gazów Technicznych, w Związku Spółdzielni „Społem” i w Zrzeszeniu Prywatnego Przemysłu Chemicznego. Wielokrotnie poddawany obserwacji i inwigilacji przez agentów i funkcjonariuszy bydgoskiego WUBP (tzw. sprawa ewidencyjno-obszernyjna – kryptonim „Mściwy”). Przebyte śledztwo i więzienie spowodowały trwałe kalectwo (m.in. chorobę serca), co stało się przyczyną śmierci w dniu 22 I 1973 r. w Bydgoszczy.

Żonaty od 8 IX 1949 r. z Zofią z d. Stefaniak ps. „Czujka”. Była ona łączniczką w Insp. 3 Obwodu Wywiadu Politycznego ODR. Aresztowana przez WUBP w Bydgoszczy w dniu 18 II 1950 r., zwolniona 14 X 1950 r. Brat – Marian, także działał w Wydz.

3
3
Bezpieczeństwa ODR. Zaprzysiężony przez B. Lipskiego, otrzymał ps. „Ruba-2” i zadanie zorganizowania policji w Bydgoszczy na okres powojenny. Prace te musiał prze-
rwać po zajęciu miasta przez wojska radzieckie. Aresztowany w maju 1945 r., został
zwolniony w lipcu tegoż roku.

AMSt., Rel. M. Rubaczewskiego; AP AK, Kartoteka osobowa; AP-Bydgoszcz, kartoteka
meldunkowa; F o r y c k i E., *Powojenna działalność Okręgowej Delegatury Rządu Rzeczy-
pospolitej na Pomorzu, kryptonim „Zatoka”*, [w:] *Armia Krajowa na pomorzu i jej powo-
jenne losy*, pod red. W. Jastrzębskiego, Bydgoszcz 1993, s. 117, 119-121; T e n ż e, *Ludzie
z ODR – „Zatoka”*, Bydgoszcz 1990 r., s. 94-97; G ą s i o r o w s k i A., *PAP...*; Jagielska-
Nowicka H., *W sprawie powojennej działalności Okręgowej Delegatury Rządu na pomo-
rzu*, [w:] *Armia krajowa na pomorzu i jej powojenne losy*, pod red. W. Jastrzębskiego,
Bydgoszcz 1993, s. 124-129, 132; *Walka podziemna...*; Zeznania C. Rubaczewskiego z 9
VI 1950 r. (odpis w zbiorach autora – tu informacja o wstąpieniu do konspiracji w lecie
1943 r., mająca na celu ukrycie faktu działalności przed organami bezpieczeństwa publicz-
nego).

Bogdan Chrzanowski

T: M: 1005/1743 Pom. Pom. ODR

Pubaczewski Czesław

v. Pubaczewski

v. Listy informacyjne

k. 10

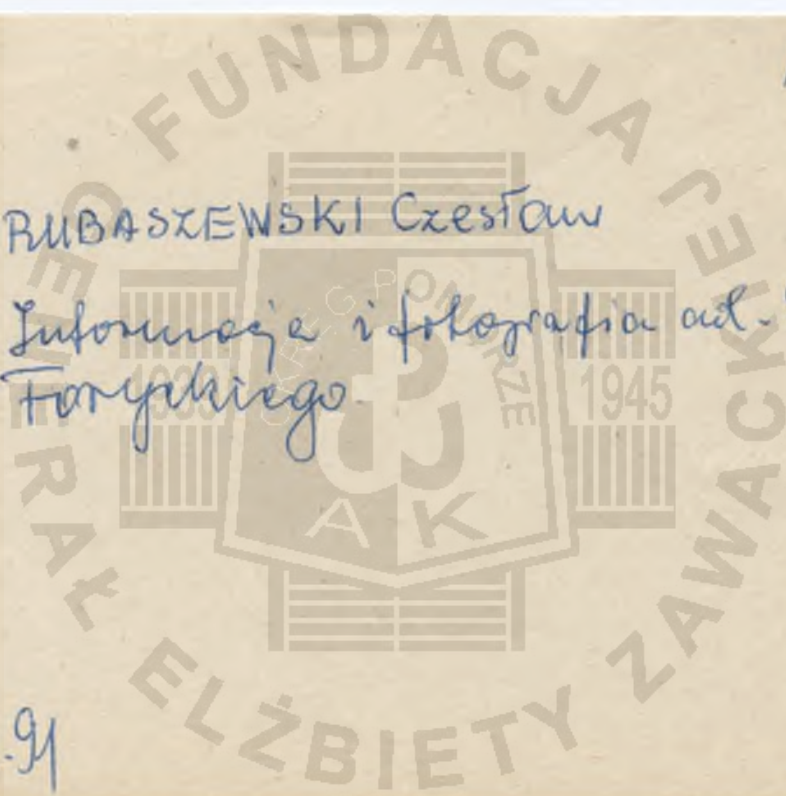
A

AK Pocz.
OBR

RUBASZEWski Czesław

Informacja i fotografia ośl. Edwarda
Foryckiego

A. Zak. 91

RUBASZEWSKI CZESŁAW 1 Ruba 1,00R2

Inspektor z Obrotu w piśmie WP

W. Berg. OFR - Bydgoszcz

GG
Rel. S. Nowickiego

ODR 3

RUBASZEWSKI CZESŁAW ps. "Ruba" ODR

Szef wywiadu politycznego w Obw. bydgoskim ODR. Od 1944r. z-ca naczelnika Wydz. Bezpieczeństwa Ekspozytury Delegatury Rządu RP na Pomorzu Bolesława Lipskiego ps. "Bartel" - d/s wywiadu politycznego, wyznaczony na to stanowisko po wywiezieniu poprzedniego z-cy Kazimierza Kolańczyka do Niemiec.

Zr.: G.Górski, Pomorska Okręgowa Delegatura Rządu RP na Kraj w latach 1941-1945, [w:] Walka podziemna..., s. 195.

MGr 1994

ODR 4
Bydgoszcz

Rubaszewski Czesław
uczni gimn. Klasie Bydgoskiej

„Rubin”

Rubaczewski Czesław

Bydgoszcz 5
ODR

- inspektor Wydziału Politycznego w Obwodzie III -
III/3/WP.
Często kontaktował się z S. Nowickim.

Zob. tom 23 - Stutthof, nr. 83, S. Nowicki

K.Woj.

Rubaszewski Czesław

ps. „Ruba”

Wydz.

Inspektor Wydz. Politycz. (Wydziału
Politycznego (WP) w Obw. 3, Koleje
szkolny St. Nowickiego.

zob. T: N: 114/723 Pom St. Nowicki
2.5/1 - ODL

W. IX 102

ODR 6
Obw. 3

ODR
Pomorze

7

+ RUBACZEWSKI Czesław

ps „Ruba-1” „Cerber” Krypt II/WP
III/3WP” 1913-1973. Pracownik Wydz.
Bezpieczeństwa Publicznego Okręgowej
Delegatury Rządu na Pomorzu
Kontakt po wyzwoleniu z pTł Janem
PaTubiekim - praca wywiadowcza
Aresztowany przez UB 7 V 1945. Więzienie
mokotowskie. Skazany na 10 lat - Wronki
zwolniony - amnestia aresztowany powtórnie
skazany na 3 lata - Relacja Bogdana Chrzanowskiego
Job.

Słownik Biograficzny Konspiracji
Pomorskiej 1939-1945 część 4
Fundacja i. Archiwum Pomorskie AK”
str 126, 127, 128 Toruń 1998

DRub
2003

Rubaszewski Czesław
"Rube", "Cerber"

Bydgoszcz
05.08.8

a
pracownik Wydziału Bezpieczeństwa Okręgowej
Delegatury Rządu; wykonywał zadania
kontrowersyjne m.in. przyczynił się do
rozpracowania agenta Rauchera Alojzego

zdj. Wywiad i kontrow. AK, pod red. Buthake
Władysława, W-wa 2008,
s. 156, 164 (aut. Gosińcowskiego), bibl. FAPAK

Janina II'11

Rubaszewski Czesław 0929

Doświadczony agent gestapo
i wojsk. wywiadu niemieckiego
na obszar bydgoski - Kraucher
Aleksy.

zob. Wywiad i kontrwywiad, pod red.
B. Białeckiego, Warszawa,
2003, s. 156 (art. 4. G. Sidorowskiego)

AK. II, 12

Rubaszewski Czesław ODR 10
Bydg.
ps. "Rubra", "Cerber"
krypt. "W|3|W9"

Inspektor Obwodu 3 Bydgoskiego
Wydziału Politycznego.

sob. Chramowski B., Delegatura
Zjazdu 3 I me Kraj me
Pomorski, Forum D.O.M., s. 305,
3 97, passim.

KR. VII 14

Żubaczewski Czesław
v. Żubaszewski

